

# آموزه‌های مشاوره‌ای در قرآن و حدیث

مولفان:

دکتر مژگان حیاتی

استادیار دانشگاه پیام نور

دکتر سعدی صفاری

استادیار دانشگاه پیام نور



انتشارات آوای نور

تهران - ۱۳۹۷

سرشناسه	: حیاتی، مژگان، ۱۳۴۸ -
عنوان و نام پدیدآور	: آموزه‌های مشاوره‌ای در قرآن و حدیث/ مولفان مژگان حیاتی، سعدی صفاری.
مشخصات نشر	: تهران : آوای نور، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۱۵۲ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۴۱۶-۱
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه : ص. [۱۴۴] - ۱۵۲ ؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: مشاوره -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
موضوع	: Counseling -- Religious aspects -- Islam
موضوع	: مشاوره -- جنبه‌های قرآنی قرآنی Counseling -- Qur'anic teaching
موضوع	: مشاوره -- احادیث Counseling -- Hadiths
موضوع	: راه و رسم زندگی (اسلام)
موضوع	: Conduct of life -- *Religious aspects -- Islam
موضوع	: راه و رسم زندگی -- جنبه‌های قرآنی قرآنی Counseling -- Qur'anic teaching
شناسه افزوده	: صفاری، سعدی، ۱۳۴۷ -
رده بندی کنگره	: BP ۱۳۹۷۲۳۰ ۱۸ح/۸۳
.....	: ۴۸۳/۲۹۷

# بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

تهران، میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهید وحید نظری،  
پلاک ۹۹، طبقه دوم تلفن: ۶ و ۶۶۹۶۷۳۵۵ / نمابر: ۶۶۴۸۰۸۸۲



---

## آموزه‌های مشاوره‌ای در قرآن و حدیث

---

مولفان: دکتر مژگان حیاتی - دکتر سعدی صفاری

ناشر: انتشارات آوای نور

صفحه‌آرا: منیر السادات حسینی

چاپ: اول ۱۳۹۷

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۴۱۶-۱

---

قیمت ۱۴۰۰۰ تومان

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است



---

## فهرست مطالب

---

فصل اول	۱۱
مقدمه	۱۱
سیر راهنمایی و مشاوره در اسلام و ایران	Error! Bookmark not defined.
مفهوم راهنمایی	Error! Bookmark not defined.
هدف راهنمایی	Error! Bookmark not defined.
اهمیت راهنمایی	Error! Bookmark not defined.
اصول راهنمایی	Error! Bookmark not defined.
احترام به شخصیت فرد	Error! Bookmark not defined.
راهنمایی برای همه افراد و همه سنین	Error! Bookmark not defined.
راهنمایی با اختیار	Error! Bookmark not defined.
خدمات راهنمایی از دیدگاه اسلام	Error! Bookmark not defined.
خدمات ارزیابی	Error! Bookmark not defined.
مفهوم مشاوره	Error! Bookmark not defined.
مشاوره در قرآن و حدیث	Error! Bookmark not defined.
اهمیت مشاوره در سیره معصومان	Error! Bookmark not defined.
اهمیت مشاوره در روایات و احادیث	Error! Bookmark not defined.
مشاوره سبب رحمت الهی	Error! Bookmark not defined.
مشاوره سبب سعادت	Error! Bookmark not defined.
مشاوره سبب خیر	Error! Bookmark not defined.
مشاوره عامل درک حقیقت	Error! Bookmark not defined.
مشاوره مانع حسادت	Error! Bookmark not defined.
مشاوره عامل مصونیت از خطا	Error! Bookmark not defined.
مشاوره موجب افزایش علم و دانش	Error! Bookmark not defined.

مشاوره جلوگیری کننده از پشیمانی و بستن باب سرزنش.....	<b>Error! Bookmark not defined.</b>
فصل دوم .....	<b>Error! Bookmark not defined.</b>
مقدمه.....	<b>Error! Bookmark not defined.</b>
صفات و ویژگی‌های مشاور از دیدگاه اسلام....	<b>Error! Bookmark not defined.</b>
عقلانیت.....	<b>Error! Bookmark not defined.</b>
رازداری.....	<b>Error! Bookmark not defined.</b>
دینداری و تقوا.....	<b>Error! Bookmark not defined.</b>
صمیمیت.....	<b>Error! Bookmark not defined.</b>
خیرخواهی.....	<b>Error! Bookmark not defined.</b>
دانش، تخصص و تجربه.....	<b>Error! Bookmark not defined.</b>
اهل مطالعه و صاحب رأی.....	<b>Error! Bookmark not defined.</b>
صراحت و فصاحت در کلام.....	<b>Error! Bookmark not defined.</b>
ظاهری آراسته.....	<b>Error! Bookmark not defined.</b>
کسانی که صلاحیت مشاوره ندارند.....	<b>Error! Bookmark not defined.</b>
احمق.....	<b>Error! Bookmark not defined.</b>
بخیل، ترسو و حریص.....	<b>Error! Bookmark not defined.</b>
دروغگو.....	<b>Error! Bookmark not defined.</b>
دوست جاهل.....	<b>Error! Bookmark not defined.</b>
لجوج.....	<b>Error! Bookmark not defined.</b>
کسی که در مشاوره مورد قبول مراجع نمی‌باشد.....	<b>Error! Bookmark not defined.</b>
کسی که در زمینه مساله مورد مشاوره اطلاعات لازم را ندارد .	<b>Error! Bookmark not defined.</b>
کار برد و قلمرو آموزه‌های قران و حدیث در مشاوره.....	<b>Error! Bookmark not defined.</b>
نحوه اجرای احکام الهی در جامعه.....	<b>Error! Bookmark not defined.</b>
وظیفه مراجع در مشاوره.....	<b>Error! Bookmark not defined.</b>

**Error! Bookmark not defined.**.....مشورت با خدا.

**Error! Bookmark not defined.**.....گزینش مشاور و بکار بستن نظرات او.

**Error! Bookmark not defined.**.....دور اندیشی.

**Error! Bookmark not defined.**.....حق تصمیم گیری.

**Error! Bookmark not defined.**...بیان تمام وقایع و حقایق بدون مخفی کاری.

**Error! Bookmark not defined.**.....فنون راهنمایی و مشاوره در اسلام.

**Error! Bookmark not defined.**.....مصافحه.

**Error! Bookmark not defined.**.....احترام به شخصیت فرد.

**Error! Bookmark not defined.**.....گوش دادن.

**Error! Bookmark not defined.**.....پذیرش و رعایت حقوق انسانی مراجع.

**Error! Bookmark not defined.**.....راهنمایی و مشاوره با اختیار.

**Error! Bookmark not defined.**.....انعکاس گفتار و احساسات.

**Error! Bookmark not defined.**.....رعایت بی طرفی و امانت.

**Error! Bookmark not defined.**.....ارجاع مراجع در صورت امکان.

**Error! Bookmark not defined.**.....پذیرش مراجع.

**Error! Bookmark not defined.**.....همدلی.

**Error! Bookmark not defined.**.....هم خوانی.

**Error! Bookmark not defined.** ..... **فصل سوم**

**Error! Bookmark not defined.**.....مقدمه.

**Error! Bookmark not defined.**.....شادی و عوامل موثر بر آن در قرآن.

**Error! Bookmark not defined.**.....اقسام شادی.

**Error! Bookmark not defined.**.....شادی‌های ناپسند.

**Error! Bookmark not defined.**.....عوامل موثر بر شادی از دیدگاه اسلام.

**Error! Bookmark not defined.**.....ایمان.

**Error! Bookmark not defined.**.....رضایتمندی.

**Error! Bookmark not defined.**.....تبسم و خنده.

**Error! Bookmark not defined.**.....بوی خوش و پوشیدن لباس‌های روشن

**Error! Bookmark not defined.**.....ورزش، تفریح و سیر و سفر

**Error! Bookmark not defined.**.....حزن و اندوه در آیات و روایات

**Error! Bookmark not defined.**.....مفهوم حزن

**Error! Bookmark not defined.**.....عوامل و زمینه‌های حزن و اندوه

**Error! Bookmark not defined.**.....مراتب خوف

**Error! Bookmark not defined.**.....خوف از عذاب الهی در جهنم

**Error! Bookmark not defined.**.....خوف از دست دادن نعمت‌های بهشتی

**Error! Bookmark not defined.**.....ترس از محروم گشتن از لقای الهی و قرب او

**Error! Bookmark not defined.**.....امنیت از نگاه آیات و روایات

**Error! Bookmark not defined.**.....امنیت فردی

**Error! Bookmark not defined.**.....امنیت اجتماعی

**Error! Bookmark not defined.**.....امنیت ملی

**Error! Bookmark not defined.**.....امنیت دینی

**Error! Bookmark not defined.**.....امنیت نظامی

**Error! Bookmark not defined.**.....امنیت اقتصادی

**Error! Bookmark not defined.**.....اهمیت امنیت از دیدگاه اسلام

**Error! Bookmark not defined.**.....سعادت بشر در گرو امنیت

**Error!** .....آموزه‌های دینی و نقش آن‌ها در پیش‌گیری از آسیب‌های روانی

**Bookmark not defined.**

**Error! Bookmark not defined.**.....صبر

**Error! Bookmark not defined.**.....برخی از آثار صبر

**Error! Bookmark not defined.**.....پیامدهای ناگوار بی‌صبری

**Error! Bookmark not defined.**.....کار و تلاش سازنده

**Error! Bookmark not** .....برخی از آثار مثبت کار مفید بر بهداشت روانی

**defined.**

**Error! Bookmark not defined.**.....ورزش و تفریحات سالم



Error! Bookmark not defined.....تقوا.  
Error! Bookmark not defined.....توبه.  
Error! Bookmark not defined.....امیدواری.  
Error! Bookmark not defined.....یاد معاد، اعتقاد به جاودانگی انسان.  
Error! Bookmark not defined.....ذکر خدا.  
Error! Bookmark not defined.....شکرگزاری.  
Error! Bookmark not defined.....توکل.  
Error! Bookmark not defined.....انس با قرآن.  
Error! Bookmark not defined.....دعا.  
Error! Bookmark not defined.....ارتباط با دیگران و اظهار محبت به مؤمنان....  
Error! Bookmark not defined.....توجه به کرامت و ارزش انسان.  
Error! Bookmark not defined.....سلام.  
Error! Bookmark not defined.....نیایش.  
Error! Bookmark not defined.....آموزه‌های قرآنی در پیشگیری از آسیب‌های رفتاری .....  
**defined.**  
Error! Bookmark not defined..... راهکارهای رفتاری قرآن برای تأمین بهداشت روانی خانواده ....  
**not defined.**  
Error! Bookmark not defined..... راهکارهای رفتاری قرآن برای تأمین بهداشت روانی در روابط اجتماعی .....  
**Bookmark not defined.**  
Error! Bookmark not defined..... روابط اجتماعی در کودکی.....  
Error! Bookmark not defined..... روابط اجتماعی با همسایگان.....  
Error! Bookmark not defined..... روابط اجتماعی با دوستان (اخوت اسلامی).....  
Error! Bookmark not defined..... راهکارهای رفتاری قرآن برای تأمین بهداشت روانی در مسائل اقتصادی .....  
**Bookmark not defined.**  
Error! Bookmark not defined..... **فصل چهارم**  
Error! Bookmark not defined..... مقدمه.  
Error! Bookmark not defined..... ارزش‌ها و معیارهای فطری برای زیستن.....

**Error! Bookmark not defined.**.....تعریف و مفهوم ارزش

**Error! Bookmark not defined.**.....الف) معنی لغوی ارزش

**Error! Bookmark not defined.**.....ب) تعریف اصطلاحی ارزش

**Error! Bookmark not defined.**.....طبقه بندی ارزش ها

**Error! Bookmark not defined.**.....معنای زندگی از دیدگاه دانشمندان

**Error! Bookmark not defined.**.....دین و پرسش از معنای زندگی

**Error! Bookmark not defined.**.....راه شناخت معنای زندگی

**Error! Bookmark not defined.**.....معنای زندگی بر اساس آموزه های قرآنی

**Error! Bookmark not defined.** ..... منابع

---

## فصل اول

---

### مقدمه :

اسلام یک نظام فکری، عقیدتی و رفتاری جامعی است که چارپوب‌های کلی زندگی انسان را ترسیم کرده است و راههای وصول به فلاح و سعادت نهایی را مشخص نموده است و اصول و روشهای مشاوره همچون سایر امور بشری باید در جوامع اسلامی با اهداف، ارزش‌ها، هنجارها، برنامه‌ها و تکالیف اسلامی سازگاری یابند. مفهوم سلامت روح و به تعبیر قرآنی آن، "قلب سلیم"<sup>۱</sup> مفهومی ارزشی است ولی سلامت روانی به معنای روان شناختی آن پیش شرط و مقدمه تحقق قلب سلیم است. در قرآن کریم مفاهیم سه گانه، سکینه، حیات طیبه و قلب سلیم به نوعی آرامش و سلامت روحی انسان‌ها اشاره دارد. سکینه از ماده سکون به معنای آرام بودن دل و فقدان هرگونه اضطراب است. این واژه شش بار در قرآن ذکر شده است. از مجموع آیاتی که این واژه در آنها آمده است، می‌توان استفاده کرد که آرامش درونی و یا سکون و ثبات قلبی موهبتی است الهی که بر اثر ایمان به خداوند متعال و عمل صالح حاصل می‌شود.<sup>۲</sup> قلب سلیم نزدیک ترین مفهوم به سلامت روانی است چون غالباً ماده قلب در فرهنگ دینی به معنای روح، روان و عقل به کار برده شده است و قلب سلیم یعنی قلبی (یا روح و روانی) که از هرگونه بیماری و انحراف اسلامی و اعتقادی و رفتاری به دور باشد.<sup>۳</sup> از آنجا که سلامت روانی مقدمه لازم و ضروری تأمین سلامت روح و نفس انسانی است، بهداشت روان نیز مورد توجه و تأکید خاص اسلام قرار گرفته است و برای تأمین آن در سطح فرد و جامعه توصیه‌ها و دستورات فراوانی از سوی معصومین (ع) ارائه شده است. بدیهی است که یکی از مهمترین راههای تأمین سلامت روانی انسانها در جامعه گسترش امر مشاوره و راهنمایی است. بدین ترتیب روشن می‌شود که چرا باید مشاوره و روان درمانی از دیدگاه اسلام مورد بررسی قرار گیرد. تأکید اسلام بر مسأله زیربنایی بهداشت و سلامت روانی انسان‌ها و ارائه راهکارهای مناسب برای تحقق آن، لزوم توجه به غایات، هنجارها و وظایفی که اسلام

---

۱- سوره شعراء، آیه ۸۹

۲- سوره فتح، آیه ۴

۳- سوره شعراء آیه ۸۹ و سوره صافات، آیه ۸۴

برای بشر معین کرده است در تدوین نظریه درمانی و تنظیم روشهای مشاوره وجود توصیه‌های ارزشمند و ارائه راهبردهای کارآمد مشاوره ای در کلام و مرام معصومین (ع) و اهمیت توجه به باورها، اعتقادات و ارزش‌های دینی مراجعان در امر مشاوره و راهنمایی، پاره ای از اهداف پرداختن به این موضوع از دیدگاه اسلام، در این کتاب می‌باشد.